

УДК 327.57

DOI 10.30970/vir.2019.46.0.10353

ПОЛІТИКА ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В НАУЦІ ПРО МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: КОНТЕКСТ ПОЛЬСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ВІДНОСИН

Орест Бойчук

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018, тел. 0342 75-235,
e-mail: inst@pu.if.ua*

Незважаючи на майже столітню історію науки про міжнародні відносини, категорія «історична політика» достатньо слабо розвинена в теорії. Стаття присвячена аналізу та інтерпретації суспільного конструкту «історична політика» в теорії міжнародних відносин. Зроблений науковий аналіз основних підходів в ТМВ з метою пошуку ролі суспільного конструкту в теорії міжнародних відносин.

В рамках дослідження проаналізовано ідеалізм, реалізм, неоідеалізм та неореалізм. Без уваги не залишилися постпозитивіські підходи – конструктивізм та постмодернізм.

У процесі дослідження обґрунтовано використання історичної політики в теорії міжнародних відносин. Найкраще характеризує особливості історичної політики та її вплив на міждержавні відносини постпозитивіський напрямок – структуралізм. В період конфлікту міждержавних відносин історична політика впливає на поширення серед суспільства наративу віктимізації та примату жертвовності. Віктимізація означає використання кількості завданих жертв сторонами. Як правило кількість жертв завжди вища ніж існує насправді. Примат жертвовності несе в собі те, що одна сторона є жертвою, а інша агресором. Це перенесеться на політичний рівень та часто артикулюється у політичному дискурсі.

Реалізація історичної політики на міжнародній арені відбувається через публічну дипломатію як в період конфліктів так і в період дружніх відносинах.

Публічна дипломатія достатньо новий підхід до реалізації зовнішньої політики, який розширює коло ініціаторів у сфері реалізації зовнішньої політики країни. Між іншим – це суспільство та його окремі одиниці. Кінцевим отримувачем ініціатив також виступає суспільство, проте іншої держави. Саме тут проявляється поле діяльності публічної дипломатії.

Ключові слова: теорія міжнародних відносин; класична школа; історична політика; неошкола; постпозитивізм.

Постановка проблеми. Попри потужну історизацію науки про міжнародні відносини, сегмент історичної політики мінімально досліджений та мінімально береться під увагу. Незважаючи на це, історія завжди була в центрі міжнародних відносин чи то у реалізмі чи то в ідеалізмі. Як зазначає Т. Сміт: «в основному завдяки історії, реалізм став основним підходом до міжнародних відносин» [40, с. 34]. Продовжуючи свої роздуми щодо співвідношення історії та міжнародних відносин, автор зазначає, що сучасні концепції в теорії міжнародних відносин (далі – ТМВ), мають «початки від двох парадоктрин – Фукідіда та Макіавеллі» [40, с. 35].

Метою дослідження стало аналіз ролі «історичної політики» у двосторонніх відносинах та його теоретичне обґрунтування у рамках теорії міжнародних відносин.

Стан розробки зазначеної проблематики. У науковому дискурсі України питання теоретичної інтерпретації історичної політики в теорії міжнародних відносин залишилося поза увагою. Однак є деякі розробки у західній академічній думці. Серед них варто виокремити П. Девіна-Райта [48] та У. Кротца [25].

Основна частина. Необхідно бути обачним у дослідженні історії в ТМВ. Згідно Т. Сміта, історія виступає як елемент аргументації та підтвердження власних поглядів авторів реалістичної та неореалістичної школи [40, с. 7–33].

Нашою метою є проаналізувати місце історичної політики в теоріях, котрі розкривають сутність міжнародних відносин. В зв'язку з подіями, котрі мають місце у двосторонніх відносинах Польщі з Україною, Німеччиною та Ізраїлем, а саме значну політизацію історії, котра в свою чергу призводить до загострення двосторонніх відносин. Через це постала необхідність наукового обґрунтування місця історичної політики в ТМВ.

Неодноразово питання історичного минулого поставало на порядку денному польсько-німецьких відносин. Візьмемо для прикладу резолюцію Бундестагу від 29 травня 1998 року «Про вільне переміщення та поселення осіб». Ця резолюція викликала так звану «паперову війну» між Польщею та Німеччиною. Як зазначає М. Томала, це призвело до охолодження двосторонніх відносин. Бачимо вплив історичних питань на двосторонні відносини.

У липні 2015 р. тодішній президент Польщі Б. Коморовський брав участі у відкритті пам'ятника К. фон Штауфенбергу та вшануванню людей, котрі спланували та здійснили замах на А. Гітлера в липні 1944 року. Це викликало сильний спротив та дискусії в польському суспільстві. Водночас, як заявив Б. Коморовський «традиція продовження замаху на А. Гітлера» [8], тим самим наголошуючи на спільній польсько-німецькій боротьбі проти Третього Рейху. Бачимо, що історична подія мала місце в провадженні зовнішньої політики.

Іншою знаковою подією стало святкування 50-ї річниці завершення II Світової війни в Берліні, на котре не був запрошений Л. Валенса. Це викликало серйозний негативний дискурс в межах Польщі про те, що Німеччина не цінує заслуги Польщі в поваленні Третього Рейху [10, с. 189]. Це в підсумку призвело до погіршення діалогу між обома країнами.

У 2004–2005 рр. в Польщі виникли дискусії про інтегрування історичної політики до закордонної діяльності Польщі. Даний процес М. Гняздовський окреслює як дипломатія історії [17, с. 257]. Під цим автор розуміє використання історичних подій, історичної пам'яті в зовнішньополітичній діяльності країни задля просування національного інтересу та створення позитивного іміджу Польщі на міжнародній арені.

Політика історичної пам'яті як конструкт, який формує та впливає на національні інтереси, концепції зовнішньої та безпекової політик може трактуватися у різних теоретичних підходах та школах теорії міжнародних відносин. Найбільш яскравим і на нашу думку відповідним теоретичним підходом, в якому віддається значна увага для внутрішньодержавних структур є конструктивізм в теорії міжнародних відносин.

Водночас, внутрішньодержавна ідентичність, яка побудована на тлумаченні сенсу історії та її місця в державній політиці може мати стосунок і до інших теоретичних концепцій у міжнародних відносинах. Беремо під увагу внутрішньодержавний конструкт.

Як зазначає У. Кротц: «представники реалістичного підходу (в теорії міжнародних відносин – *прим. авт.*) віддавна наголошують на важливості історичного досвіду, його імплікації в зовнішню політику [...]. Загалом реалісти схильні до використання історії, вважаючи, що сучасність є частиною історичного процесу, котрий бере свій початок у далекому минулому» [25, с. 34]. Автор зазначає, що реалісти незважаючи на перевагу матеріальних чинників у діяльності держави на міжнародній арені, часто беруть під увагу не матеріальні [25, с. 35].

Так, з погляду класичних реалістів, природа будь-якої суспільної одиниці чи то держави чи то децидента зовнішньополітичних рішень має свою історичну природу. Історія та минуле, бачення історії, історичний спадок – все це формує особистість. Минуле та його внутрішньополітичні інтерпретації є частиною «спадкового процесу» національної держави. Внутрішньополітична різноманітність у трактуванні історії впливає на поведінку держави на міжнародній арені та у двосторонніх відносинах. Водночас процес формування національної держави у різних країнах мав різну історію, тим самим – це створює різні «національні характери» з історично сформованими національними інтересами та зовнішньополітичними позиціями [25, с. 34–37].

Деякі представники реалізму в ТМВ створюють додаткові зв'язки та аргументи внутрішніх конструктів, в нашому випадку історичної політики. Так історична політика може мати стосунок і до реалізму, в якому значне місце відводиться на здатності держави мобілізувати свій потенціал задля досягнення інтересу. Про це писав Г. Моргентау [4, с. 83]. В цьому можна простежити приклад історичної політики уряду К. Аденауера в 50-х – початку 60-х рр. В цьому періоді відбувся цікавий підхід до формування історичної політики держави і як пише К. Вуйчіцький, ґрунтувався на «забутті минулого» [47, с. 15–27]. Основною метою даної політики стала інтеграція суспільства для розвитку країни.

Також, у праці «Політика між націями» Г. Моргентау, визначаючи «національну могутність» зазначає, що «національна могутність складається з матеріальної та політичної компоненти в межах її території» [26, с. 231]. До політичної компоненти, серед інших, Г. Моргентау наводить характер суспільства, мораль та якість дипломатії. Тут криється важливість історичної політики держави для об'єднання суспільства. Результатом, варто підкреслити не лише політикою щодо минулого, став післявоєнний економічний розвиток, котрий ввійшов в історію як «Німецьке економічне диво».

Проте процеси котрі відбуваються в сфері історичної політики в Польщі не завжди вписуються в картину Г. Моргентау, в котрій держава працює згідно з власними інтересом. Події 2016–2018 рр. не можемо схарактеризувати як кроки направлені на мобілізацію суспільства. Прикладом є сучасна ситуація в Польщі. Протягом 2016–2018 рр., уряд та парламентська більшість на чолі партії «Право і Справедливості» (пол. Prawo i Sprawiedliwość, далі скороч. укр. ПіС, пол. PiS) використовують історію задля провадження двосторонніх відносин.

Для прикладу, з кінця літа 2017 року в пресі артикулюється тема про виплату компенсації Польщі з боку Німеччини [51]. Не менш важливим в цьому плані є роль історії в відносинах між Польщею, Україною та Ізраїлем. Принагідно відзначимо, що в цей період Польща зазнала поразок на міжнародній арені, а саме під час обрання голови Європейської Ради, де Польща проголосувала проти кандидатури Д. Туска [13]. Тому вважаємо, що реалізм обмежено розглядає внутрішньодержавні структури.

Так як нематеріальні цінності виступають частиною могутності держави на міжнародній арені, Польща останнім часом не завжди провадила цю політику до зміцнення своєї могутності.

В справі Німеччини ситуація є досить складнішою, адже в цій країні локомотивом змін та процесів в історичній політиці було і є суспільство. Хіба що ситуація в 50-х рр., про яку ми згадували. Але в більшості випадків це не завжди вписувалося в концепції реалістів. Для прикладу поставлення вистави «Винищувальна війна: злочини Вермахту в 1941–1944»¹ в європейських країнах, а також в Польщі, чи інші кроки, котрі були спрямовані на покращення так і погіршення польсько-німецьких відносин.

Не менш важливим прикладом є діяльність Союзу Вигнаних, що викристалізувалося від початку 2000-х р. в особі Е. Штайнбах. «Персона Е. Штайнбах є відомою не тільки серед німців, але й серед поляків. [...] У Варшаві до політика ХДС (Християнсько-демократичний союз – прим. авт.) ставляться як до *Persona non grata*, її розглядають як ревізійністку історії та історичної пам'яті» [38]. Конфлікт, відзначимо, досягнув свого апогею в 2009, коли дійшло до прямого «обміну думок» між Е. Штайнбах та В. Бартошевським [11]. Діяльність Союзу Вигнаних майже весь час була конфліктогенним фактором в двосторонніх відносинах.

У. Кротц, досліджуючи питання історичної політики в ТМВ, також зазначає, що використання історичної політики урядами допомагає інтегрувати

¹ Нім. Vernichtungskrieg. Verbrechen der Wehrmacht 1941–1944.

суспільство задля досягнення зовнішньополітичних цілей. Так, він посилаючись на К. Томсона [31, с. 18], зазначає: « [...] в можливості перекласти не виразно окреслені цілі та прагнення суспільства та його членів для чітко спланованих зовнішньополітичних дій задля досягнення національного інтересу» [25, с. 35].

Принагідно зазначимо, що на роль об'єднаного суспільства та на його однозначну позицію щодо зовнішньополітичного курсу звернув Г. Кіссінджер у своїй праці «Дипломатія». Він зазначив, що «слабкість інтеграції суспільства, слабкість до швидкої мобілізації та інших чинників «національної могутності» призвело до поразки Наполеона та відступу французьких військ в I Світовій війні» [1, с. 675].

Розглянувши класичний реалізм, за прикладом Г. Моргентау, варто звернути увагу на неореалізм. Беручи під увагу те, що неореалісти вважають міжнародну систему анархічною, в основі котрої стоять матеріальні фактори, представники даної школи, також беруть під увагу різні внутрішньодержавні фактори та процеси. Зауважимо, що неореалісти розпочали свої напрацювання у світлі Другої дебати [3, с. 87] у міжнародних відносинах, котра призвела до того, що науковці почали відходити від історієзацію ТМВ та почали ґрунтувати свої дослідження на «фактах» та «теорії» [43, с. 57–58].

К. Волтц у своїй праці звертає більше на структурні особливості суспільства, ґрунтуючись на поглядах Е. Дюркгайма. Так згідно з ним, К. Волтцом, структуралізм полягав в тому, що «соціальні характеристики створюють відносини, котрі в кінцевому результаті впливає на міжнародні відносини» [43, с. 63]. Зауважимо, що К. Волтц відкидав людський детермінізм та історієзацію ТМВ [40, с. 94]. Для нас є важливим те, що він брав під увагу структури суспільства та їхні зв'язки. А власне історична політика та політика щодо пам'яті є частиною суспільства та його структурою.

У. Кротц посилаючись на С. Краснера, зазначає що неореалісти беруть до уваги нематеріальні внутрішньодержавні фактори та зазначає, що тут власне криється роль історичної політики та «її «вихід» на міжнародні відносини» [26, с. 37]. Так, згідно з С. Краснером, роль нематеріальних внутрішньодержавних чинників є «важливою як для найбільш впливових держав так і для менш впливових в будь-який час: для найбільш могутніх нематеріальні фактори є ресурсом та важливим фактором для перенесення на міжнародні відносини власних внутрішніх конструктів [24, с. 28–31]. Звичайно С. Краснер веде мову про перенесення конструкції американського суспільства. Зазначає, що це процес має місце в публічній дипломатії країни [24, с. 30].

Історична політика може мати стосунок до лібералізму в процесі аналізу зовнішньої політики та шляхом розширення суб'єктів міжнародних відносин. На особливу увагу в цьому процесі заслуговує теорія. Для дослідження процесу прийняття рішення, беруться багато складових: релігія, освіта, економічний стан, суспільна ідентичність і т. д. Варто звернути увагу на працю Дж. Голштейна та Р. Кохейна. Автори зазначають про необхідність досліджувати індивідуума, підкреслюючи те, що «необхідно досліджувати та

пояснювати поведінку індивідуума та його діяльність, беручи під увагу його особистісні характеристики та пам'ять» [22, с. 5].

Роль особи є важливою у двосторонніх відносинах. Ми вже наводили приклад Е. Штайнбах. Підкреслимо також, що особа має один з важливих аспектів двосторонніх відносин. Так перелом у відносинах між Польщею та ФРН, котрий мав місце в 1970 році багато науковців завдячують тодішньому канцлеру В. Бранту. Не менш важливим фактором, чи у нашому випадку, особами, є також Т. Мазовецький та Г. Коля. Подані особи, не зважаючи на внутрішню кон'юнктуру, змогли змінити напрямки зовнішньої політики.

Г. Лассвел, подаючи політичну особу та її роль в міжнародних відносинах, вважає, що політична особа переносить у сферу публічної діяльності характер, індивідуальні інтереси та мотиви, власні комплекси та раціоналізує їх у політиці [3, с. 112]. Раціоналізацію власних психологічних особливостей він розуміє як «обґрунтування за допомогою політичних чи ідеологічних аргументів» [3, с. 112]. Відзначимо, що саме тут криється роль різного роду наукових та публіцистичних творів. Адже особа читаючи праці, котрі націлені на інтерпретацію історії, роблять власні висновки щодо історичних подій.

Беручи до уваги польсько-німецькі відносини, відзначимо про чималий вплив існування стереотипу «Рух на схід»². Так, в 1945 р. Відділ пропаганди Польської робітничої партії отримав матеріал на тему «Грюнвальд 1410 – Берлін 1945», в котрому в негативних тонах описувалися німецьке населення та його загроза для слов'янського населення «лише завдяки спільним зусиллям цілої Слов'янщини, стали можливі перемоги в 1410 та 1945 рр.» [12, с. 246]. Звернемо увагу на подібну ситуацію в українсько-польських відносинах. Так, за словами Я. Куроня [2, с. 87] та П. Ковалю [23, с. 67] найбільш негативний образ сформовано на зразку діяльності УПА в праці Я. Гергарда «Заграви у Бещадах» (пол. *Łuny w Bieszczadach*) та в романі В. Жолкевської «Сліди рисячих пазурів» (пол. *Łuny w Bieszczadach*)³. Класичним твором в німецько-польських відносинах виступає «Хрестоносці» Сенкевича [29, с. 114–115].

Вважаємо, що особа через свої суб'єктивні риси стає частиною історичної політики на міжнародній арені.

В даному випадку принагідно звернемо також увагу на Ф. Брайара і М. Р. Джалілі, котрі брали до уваги вплив історичної ідентичності суб'єкта на міжнародні відносини в процесі прийняття рішення [3, с. 67].

Конструкт історичної політики, ролі історії в суспільстві, вплив на міжнародні відносини цього конструкту може існувати незалежно від інших внутрішніх чинників [25, с. 25]. Іде мова про те, що історична політика як структура в суспільстві існує незалежно від інших, для прикладу, релігії, рівня освіти і т. д., а також має власний вплив на закордонні відносини держави та тим самим на міжнародні відносини загалом.

² Нім. *Drang nach Osten*

³ Обидві праці були обов'язковими для прочитання серед школярів та стали частиною антиукраїнської пропаганди комуністичної влади в Польщі. Перша праця була видана в 1959 р., а друга в 1965 р.

Водночас, сконструйоване відношення до національного минулого та домінантне бачення минулого має чітке окреслення у вигляді ідентичності, яку має той чи інший «актор», котрий є частиною політичної системи чи суспільної одиниці в середині держави [48, с. 9]. В цьому власне виплаває роль політичної особи в міжнародних відносинах

Як подають автори М. Мальський та М. Мацяк у своїй праці, найпростішою закономірністю, що пов'язана зі значенням суб'єктивного чинника у політичній діяльності, є твердження про те, що роль індивідуальної політичної особи тим більша, чи простіша форма державного правління існує у державі, і навпаки – тим менша, чим вона складніша [3, с. 112]. Йде мова, про політичну особу, котра, відповідно, здатна чинити вплив на міжнародні відносини через свої суб'єктивні характеристики та досвід.

Крім того зазначимо, що політична особа як одноосібний актор у внутрішній політиці встановлює стереотипи чи бачення з приводу свого сусіда через ЗМІ шляхом пропаганди та цензури. В нашому випадку, така ситуація мала місце в НДР та ПНР.

Період ПНР, до розпаду Радянського Союзу, характеризувався значним впливом політичної особи на міжнародні відносини. Для прикладу, у тогочасному польському суспільстві знову ж таки наголосимо на існування стереотипу «Рух на схід» та концепція антифашизму в НДР.

Одночасно, варто зауважити, що Німеччина та Польща є демократичними країнами і на сучасному етапі роль політичної особи є дещо нижчою в процесах пов'язаних з міжнародними відносинами, хоча важливою.

Тому не варто абсолютизувати роль особистості як актора міжнародних відносин, та тим сам носія історичного наратива в двосторонніх відносинах.

Розглядаючи ідеалізм, вважаємо вартим звернути увагу на праці Р. Кохейна. Так у своїй праці «Після гегемонії» представник транснаціоналізму бере під увагу у своїх дослідженнях інституції та економічний фактор. Проте, він не залишає поза увагою ідейну компоненту держави. У своїй книзі автор зазначає, що «встановлені чи важливі ідеї, пов'язані чи то з лівою ідеологією, чи то з правою ідеологією» [21, с. 34].

Продовжуючи своє дослідження над роллю ідей в міжнародних відносинах, Р. Кохейн та Дж. Голдштейн у своїй праці «Ідеї та зовнішня політика» [22, с. 4], як зазначає сам Р. Кохейн, існують три типи бачення (англ. Beliefs). «Ми разом з Дж. Голдштейн, виділяємо три типи бачення: загальне або спільне, принципове бачення та випадкове бачення» [22, с. 5]. Згідно з авторами, загальне бачення – це релігія; принципове бачення – це доктрина поваги до людини та прав людини. Наголосимо, що автор досліджував ідеї скоріше на рівні людини, не беручи до уваги суспільство. «У моєму баченні, ми повинні фокусуватися на індивідуума як головної ланки для аналізу» [22, с. 4].

Про те як зазначає сам автор не варто до кінця відкидати суспільство в процесі впливу ідей на державу, а після і на міжнародні відносини: «Звичайно ми повинні звертати увагу на діяльність соціальних норм, практик та зв'язку між ними та іншими людьми. Адже в суспільстві значну увагу відіграє пам'ять

окремих акторів через яку відбувається поширення ідей та бачення. Ми не можемо не зважати на те, що говорив про людину Аристотель, кажучи, що вона є соціальною істотою» [22, с. 4].

Для комплексного розгляду питання варто взяти до уваги постмодернізм та структуралізм. Проблема історії та бачення історії близька до постмодерністської школи в ТМВ. Так, власне історія та її інтерпретація індивідуумом виступає основним елементом дослідження сучасних міжнародних відносин. Постмодерністи певною мірою втручаються в історичну науку досліджуючи наративи історії та бачення і вплив історії на міжнародні відносини. Як зазначає Т. Сміт, «постмодернізм (як школа в ТМВ – прим. авт.) – це школа про дослідження історії. Але не йде мова про історію як таку, про історичні факти. Вони ставлять питання: Яку історію розказувати? У яких іменах? [...] Історія – це наше відношення та наше бачення. Вони займаються дослідженням самої історії» [40, с. 149]. Вважаємо, що постмодерністи як найближче замислюються над наративами історичної політики. Власне, історія для них є об'єктом для дослідження. В постмодернізмі автори займаються дослідженням як історія впливає на політику та використання політикою історії.

Окрім дослідження історії, постмодерністи беруть під увагу, мову якою написано, досліджують міфи, котрі є частиною історії та сформували бачення щодо тої чи іншої проблеми [40, с. 151].

Розпочнемо з розгляду соціального конструктивізму. Адже, історична політика та її наратив є свого роду суспільним конструктом який впливає на зовнішню політику держави загалом.

Т. Сміт посилаючись на працю Р. Фрайзера [16, с. 624] зазначає, що усна передача інформації, а особливо історичної про події та факти з минулого, творить культуру та політику тої чи іншої країни [40, с. 151]. Це дещо збігається з роллю політичної особи в міжнародних відносинах. Водночас, йде мова лише про результат. Постмодерністи загалом вивчають як ті чи інші мовленнєві звороти в історичних текстах використовуються для окреслення окремих фактів, тим самим вони показують відношення до тієї чи іншої ситуації в міжнародних відносинах. Таким чином науковці постмодерністи шукають генезу подій в методи та моделях подачі інформації.

Погляди постмодерністських науковців теорії міжнародних відносин дещо збігаються зі французькою школою історії «Анналів», котрі власне брали під увагу повсякденну передачу інформації як механізм творення ідентичності особи, етносу, народу, держави.

Т. Сміт зазначає, що постмодерністи використовують у своїх дослідженнях те як в суспільстві відносяться до героїв, яких героїв обирають, наратив жертвності народу. Принагідно відзначимо думку Р. Розенау, щодо постмодерністів: «методологічний підхід постмодерністів призводить до хаосу та не формує єдиного бачення щодо міжнародних відносин» [40, с. 151]. В цьому є ще одна проблема. Але зауважимо, що для двосторонніх відносин це б не становить проблем. Адже коли розглядаються відносини між двома країнами, то

цілком можливо зібрати матеріали та сформувані бачення двосторонніх відносин на основі методології постмодерністів.

Відзначимо, що для дослідження нашої проблематики, існує ще одна проблема. Адже постмодерністи беруть під увагу історію як таку що формує ідентичність через міфи, усну передачу інформації, фольклор чи мистецтво [40, с. 140–180], тим самим зазначають певну тяглість та послідовність цього процесу та впливу його на формування ідентичності. В нашому випадку польсько-німецькі відносини весь час перебувають під впливом історичної пам'яті, історії загалом, котра має тенденцію до постійної зміни. В цьому випадку змінюється сам предмет дослідження. Історична політика в нашому випадку займається питання інтерпретації та його впливу на двосторонні відносини.

Якщо історична політика це інструмент політики, котрий використовується з різною метою відповідно до двох концептуальних підходів, то історія в постмодернізмі виступає сама предметом дослідження.

Так, Т. Сміт, наводить декілька прикладів та зазначає, що «у різноманітному світі, знання є фрагментарними, відносними та частковими. Правда не існує у формі «законів» історії чи людської поведінки». Він веде до того, що міжнародні відносини – це сукупність сформованих ідентичностей, котрі творяться згаданими вище методами.

Яскравим прикладом використання історії постмодерністами є наступне твердження: «воєнна держава (тобто, держава, котра веде свою зовнішню політику агресивними військовими методами – прим. авт.), для прикладу, є такою через те, що її внутрішня політика ґрунтувалася на звеличені перемоги та на військовій історії країни [...] Важливим для постмодерністів є політика власного історичного представлення» [40, с. 150]. В Польщі можемо спостерігати, згідно з методологією постмодерністів, виступає стереотип «Drang nach Osten». Так, він фактично формував бачення поляків щодо німців в період «холодної війни» та пізніше, і подавав, в більшості, в негативному світлі німців [36, с. 48–153].

М. Фолкот у свої намаганнях дослідити та впорядкувати міжнародні відносини, намагається дати відповідь на питання про взаємозв'язок політики та історії. В своїй праці він послуговується терміном «генеалогія» [15, с. 83], зазначаючи, що її ціль об'єднати минуле та сьогодення, щоб не сталося «кінця існування» [15, с. 83]. Співвідносячи поняття «політика» та «історія». М. Фолкот зазначає, що це є елементи влади як у суспільстві, так і в міжнародних відносинах [15, с. 150].

Історія в постмодерністських баченнях теоретиків міжнародних відносин виступає радше предметом дослідження. Представники цього напрямку намагаються пояснити сучасний стан справ через непередану та офіційно оформлену історію. Історію ж бачать як елемент, котрий формує ідентичність держави. Тому не в повному обсязі ми можемо використовувати у своєму дослідженні надбання постмодерністів. Ми не можемо абсолютизувати те, що історія та історична політика в двосторонніх відносинах між Польщею та

Німеччиною була послідовною та нерозривною. В Польщі та Німеччині історична політика та політика щодо пам'яті призводили як і до покращення двосторонніх відносин, так і до погіршення. Проте відзначимо, також, що на противагу реалізму та ідеалізму, їхніх наступних напрямках, постмодернізм, все-таки віддає значну увагу не матеріальним чинникам.

Важливою школою, в якій на нашу думку найбільш доцільно простежується вплив історичної політики на міжнародні відносини, є структуралізм.

Структура кожного суспільства складається з трьох елементів: матеріальні умови, інтереси та ідеї. Ці елементи є пов'язані між собою, проте в певному сенсі вони є незалежними і відіграють різну роль у міжнародних відносинах [44, с. 135].

А. Венд у своїй праці намагається поєднати реалізм та ідеалізм. В певному сенсі він намагається закинути реалізму те, що не все відбувається при допомозі силового характеру. Автор пробує дослідити вплив ідей, частини, котра творить суспільство, на міжнародні відносини. А. Венд зазначає, що «ідеї переходять національний інтерес, про те не всі ідеї, але ті котрі мають вплив в суспільстві та на владу» [44, с. 112]. Інтерес є частиною зовнішньої політики та тим самим присутній в міжнародних відносинах. Ідея, як частина інтересу, переходить, так само, на міжнародні відносини [44, с. 118]. Зауважимо, що ідеї можуть існувати самостійно у міжнародних відносинах. У нашому випадку історична політика як певного роду ідея переходить в міжнародні відносини та впливає на них. Іншим варіантом є ідея як частина національного інтересу.

У випадку Польщі – це найяскравіше простежується. Існує ідея в суспільстві про те, що Німеччина повинна відшкодувати Польщі втрати завданні в період II СВ. Це свого роду переросло в національний інтерес, котрий вилився в прийняття певних постанов чи актів. В нашому випадку експертиза Бюро аналізу Сейму Республіки Польща від 11 вересня 2017 року [5]. Експертиза зроблена за поданням посланця до Сейму від «ПіС» А. Мулярчика [7]. На основі даного документу, створюється польсько-німецька комісія про відшкодування. Ідеї також закріплюються в стратегічних документах, котрі стають національним інтересом. Йде мова про спробу встановити пам'ятними датами в Німеччині, для прикладу, 22 липня [46, с. 279–281]. Не менш важливим зі сторони Німеччини є ідея про «вигнання» німців зі своїх східних теренів та втрати які вони понесли, покинувши свої помешкання [5].

Історична політика переходить в ідею шляхом бачення. Так за А. Вендом, бачення є приватними та спільними [44, с. 135]. Подаючи схему яким чином формуються ідеї автор зазначає, що «на приватне бачення впливають переконання, котрі мають індивідуальні актори, а інші актори не мають цих переконань. У випадку держави, це бачення виходить з внутрішніх чи ідеологічних переконань. Може бути приватне переконання однією з головних детермінант того, як держави діють на міжнародній арені, бачать міжнародну ситуацію та окреслюють свої інтереси» [44, с. 136].

Сукупність ідей, що представляють різні держави становить такий самий потенціал як і матеріальні чинники на міжнародній арені. Тим самим А. Венд

підтверджує важливість ідей на міжнародній арені. Ідеї формують систему та певну структуру у міжнародних відносинах [44, с. 136]. А. Вебер зазначає що роль ідей в міжнародних відносинах залежить від того, чи продовжують та діють дециденти рішень дотичних до зовнішньої політики [44, с. 136].

Розглядаючи польсько-німецькі відносини, ми звернули увагу на значний вплив на формування порозуміння чи навпаки, створення конфліктності у відносинах, неурядових організацій, науковців та релігійних організацій. Зауважимо, що власне вони відіграли на початку 90-х рр. важливу роль у формування двосторонніх відносин. Розглядаючи історичну політику в міжнародних відносинах, ми ставили за мету розглянути теоретичний аспект проблеми. Проте виникає питання яким чином та за допомогою яких інструментів, здійснюється історична політика між двома країнами. Г. Геннінг Ган у своїй статті використовує термін «транскордонна політика пам'яті» [18, с. 154] відзначаючи роль Конференції Істориків Чехії в 1999 році. Тодішній директор Інституту історії Чеської Академії Наук критично висловився щодо німецького підходу до історії. Не менш важливим прикладом є т. зв. дипломатія історії Гняздовського [17, с. 257–258].

На нашу думку – це все є сфера діяльності публічної дипломатії. Яскравим прикладом публічної дипломатії в польсько-німецьких відносинах у сфері історичної політики є діяльність таких організацій як Фонд польсько-німецької співпраці, та Фонд польсько-німецької молодіжної співпраці. Відзначимо, що на офіційних сторінках досить часто можна побачити про проведення різного роду поїздок та семінарів, темою яких є власне «ознайомлення з історією та культурою країни».

Інтерпретуючи школи в теорії міжнародних відносинах ми змогли побачити, те що майже в кожній з них можна простежити використання нематеріальних факторів у діяльності держави у міжнародних відносинах. Зауважено також, що різні школи по-різному відносилися до нематеріальних факторів.

Про те, ми не розглянули інструментарій за допомогою якого відбувається «вихід» історичної політики на міжнародні відносини. Досліджуючи публічну дипломатію, Б. Сурмач зазначає: «в парадигмі реалістичної школи дипломатія вважається та провадиться на рівні «уряд-уряд», тим самим вони (науковці-реалісти – прим. авт.) не беруть до уваги роль інших складових в міждержавних відносинах [41, с. 43].

Роль дипломатії залишалася дещо поза увагою або була другорядною для реалізації основних інтересів держави в класичних школах ТМВ. Як подає П. Осташевський в класичних школах та їх спадкоємцях, проблема та роль суспільства мало бралася під увагу. Вони вважали, що міжнародні відносини є сферою діяльності, виключно держави [35, с. 27–32].

Водночас, в неореалізмі та неолібералізмі щораз частіше беруться під увагу три ключові питання. «По-перше, в умовах повної взаємозалежності, крім відносин на міждержавному рівні, все важливішими стають відносини між суверенними акторами та недержавними, нетериторіальними...» [28, с. 103]. Відзначимо, що автор бере під увагу праці Дж. Ная та Дж. Кохейна, котрі в

основному брали під увагу транснаціональні корпорації, котрі здатні впливати на міжнародні відносини.

Згідно з науковими розвідками Б. Сурмач, дипломатія постає як центр міжнародних відносин в англійській школі міжнародних відносин. Власне, представники англійської школи міжнародних відносин впровадили до міжнародних відносин поняття «міжнародне суспільство». «Згідно з ними (представниками англійської школи – *прим. авт.*), в міжнародній системі, держави діють зі своїми національними інтересами. Натомість, в процесі з'являється ситуація, коли між ними виникає все більше зв'язків та нормативних зобов'язань, що призводить до формування міжнародного суспільства» [41, с. 43].

Як ми зауважили, найбільш яскраво розглядається історична політика через ідею в структуралізмі А. Венда Не менш важливим є те, що, власне, ця школа найяскравіше розглядає та використовує суспільство та публічну дипломатію як «вихід» та «вхід» ідей як на двосторонньому рівні так і багатосторонньому. «Структуралізм беручи під увагу те, що сила є багатовимірною і не є єдино – військовим потенціалом чи економічною потугою [...] акцентує увагу на складність багатьох елементів та співзалежність сучасного світу» [35, с. 263]. Бачимо з розвитком світового порядку, науковці все більше звертають увагу на активність публічної дипломатії. Підтверджуючим фактом є створення Ради з питання дипломатії історії при МЗС Польщі за ініціативи Міністра закордонних справ. Рада створена в липні 2016 року за ініціативи Міністра закордонних справ Польщі. У вересні 2016 року відбулося перше засідання дорадчого органу на якому було сформовано концепцію його діяльності. Так, згідно слів Віце-міністра МЗС Я. Джеджяка: «Кожна країна, котра претендує на те, щоб стати регіональним лідером провадить власну історичну дипломатію [...] Її мета боротися за правду історії, за правду польської історії» [5]. Віце-міністр підкреслив роль та напрямки дипломатії історії Польщі на наступні роки. Можемо спостерігати, що йде мова про певну націоналістично-орієнтовану концепцію історії, котра в цілому включає поширення бачення Польщі та поляків.

Б. Очепка у своїй праці «М'яка сила та публічна дипломатія Польщі» [29, с. 140], підкреслюючи важливість для зовнішньої політики історії, присвятила один з розділів даному питанню [33, с. 155–167].

Наголошуючи на ролі публічної дипломатії як інструменту провадження історичної політики за кордоном, Я. Джеджяк зазначив, що «ми апелюємо до того, щоб поляки та полонофіли ставала послами «поляцтва», щоб була група осіб, котра в багатовимірний та індивідуальний спосіб домагалася історичної правди за кордоном» [5].

П. Відмар визначає публічну дипломатію (нім. *Öffentliche Diplomatie*) як зміну активності та цілей з рівня «уряд-уряд» на розвиток співпраці і здійснення своєї активності серед суспільства в державі, де знаходиться дипломатичне представництво. Ця активність формально відбувається за допомогою активності в медіа, організації різних культурних подій: вистави, концерти,

презентації книг, наукові конференції. Ці події організуються для суспільства цієї держави [45, с. 289].

Замислюючись над тим, чим відрізняється класична дипломатія від публічної дипломатії, зазначає, що класична в основному тривала до 2000 року. Після цього, вона революціонує в публічну дипломатію [45, с. 290]. Досліджуючи публічну дипломатію, він зазначає, що Німеччина робить великі інвестиції в даний інструмент зовнішньої політики. Серед основних інституцій, він відзначає діяльність «Deutsche Welle» та Інституту Гете [45, с. 290–291]. Зауважимо, що П. Відмар вважає будь-які дії, інструментом котрих є публічна дипломатія, можуть бути ініційовані як державою так і суспільними одиницями, чи то науковці, чи неурядові організації. Проте, це не завжди так. Прикладом реалізації проектів зі сторони центру – це встановлення пам'ятника К. фон Штауфенбергу, святкування 50-ї річниці завершення II Світової Війни, встановлення пам'ятних дат, встановлення пам'ятника Замордованим Євреям в Берліні на початку 2000-х років. Повертаючись до проектів, в котрих ініціатором не є держава, то зі сторони Німеччини можемо виокремити один яскравий приклад – це створення Центру проти виселення, ініціатором проекту став СВ та особисто Е. Штайнбах.

Зазначимо, що публічна дипломатія не обмежується лише ініціативами. Сама публічна дипломатія несе в собі розширення суб'єктів, на котрих поширюється діяльність держави [39, с. 231]. Неодмінним елементом публічної дипломатії є розширення повноважень регіонів [28, с. 280] та зростання їхньої ваги [30] у зовнішньополітичній діяльності держави.

В цьому сенсі варто звернути на концепцію запропоновану Р. Трабом: «історія взаємних впливів» (пол. *historia wzajemnych oddziaływań*) [42, с. 17]. Р. Траба зазначає, що «здійснення мікро досліджень прикордонного регіону в рамках однієї держави є неприпустимим і в кінцевому результаті призведе до виникнення конфліктів між державами-сусідами» [42, с. 18]. За його логікою, необхідно проводити транскордонне дослідження регіонів, розвивати молодіжну співпрацю між населенням обох регіонів та держав, проводити семінари для молоді з питань історичного минулого та показувати реалістично двосторонні відносини, не використовуючи такі категорії як добре та зле [42, с. 24–48].

В процесі нашого дослідження, також, буде зустрічатися термін «місце пам'яті». Місце пам'яті є також одним з елементів формування історичної політики [20, с. 65]. Але в нашому дослідженні, ми послуговуємося концепцією Р. Траби та К. Цернака [50, с. 88], котрі, поняття «місце пам'яті» виводять від концепції «історії взаємних впливів». В подальшому під терміном «місця пам'яті» ми розуміємо як реальні так і уявні історичні феномени – події, топографічні місця, уявні та реальні постаті, артефакти та символи, метою котрий є формування ідентичності за допомогою минулого [19, с. 21]. Місця пам'яті згідно з концепцією «історії взаємних впливів» відрізняється від концепції П. Нори, котрий впровадив це поняття до історичної науки під терміном – «історія другого рівня». Р. Траба розширює поняття до уявних місць пам'яті та політичних міфів, а П. Нора [32, с. 681–686], напроти, сформував на

основі реальних фізичних речей. До такої ж методології вдалися Е. Франсу та Г. Шульце в процесі формування місць пам'яті у французко-німецьких відносинах [14, с. 9–24]. Це свого роду ускладнює визначення місць пам'яті, тому, що згідно з методологією Р. Траби, до місць пам'яті можуть бути застосовані всі міфи чи стереотипи.

Прояснює ситуацію Г. Орловскі, досліджуючи питання стереотипів, котрі можуть стати місцями пам'яті. До них він відносить, в Польщі, Варшавське повстання, питання «фольксдойч» (нім. Volksdeutsche, пол. folksdojć), а також «Віднайдені землі». До німецького стереотипу, автор відносить «Втрачені землі» [34, с. 105–109].

Впровадження цієї концепції, вважаємо, за можливе в сучасних умовах, за допомогою, публічної дипломатії.

Колега Р. Траби, німецький науковець Г. Й. Ган [16, с. 149–167] пішов далше у своїх дослідженнях і поглядах та запропонував створення певного кодексу використання історичної політики в двосторонніх відносинах. Проте, зазначимо, що конкретних шлях для досягнення цього компромісу він не надає. Хоча і зазначає, що послідовне спотворення історії державою призведе до конфліктів між державами.

Вважаємо за потрібне подати, також, і особливості конфлікту пам'яті в міждержавних відносинах. П. Девін-Райт досліджуючи роль пам'яті та спогадів у етнічних конфліктах зазначає на такі особливості. Так, згідно з ним, суспільство у випадку конфлікту чи то військового чи то політичного між етносами використовує дві основні засади: «віктимізація» [48, с. 15] та «моральну вищість» [18, с. 17].

«Віктимізація» згідно з автором, означає, що суспільна група намагається завищити свої втрати від іншої сторони, що в свою чергу веде до «моральної вищості». «Моральна вищість», згідно з автором, націлена на побудову ворожих відносин таким чином, щоб показати вищість і праведність перед противником [48, с. 16–19]. Відзначимо, що дані особливості є присутні як в польсько-німецьких так і польсько-українських відносинах.

Висновки. Розглянувши місце історичної політики в двосторонніх відносинах можемо ствердно сказати про те, що найбільш повного його можна досліджувати в рамках структуралістського підходу неореалістичної школи К. Волтца та в рамках постпозитивізму, а саме структуралізму. Історична політика як ідея і як складова суспільної групи може впливати на міжнародні відносини як самостійно так і опосередковано через інтерес.

Виходом для історичної політики на міжнародну арену є публічна дипломатія, центром ініціатив у якій є суспільство та держава.

Цікавою особливістю ролі історичної політики, особливо в період конфлікту є віктимізація та моральна вищість. Це спостерігається в польсько-німецьких та польсько-українських відносинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Киссинджер Г.* Дипломатия // Пер. с англ. В. В. Львова / Г. Киссинджер. – Москва : Ладомир, 1997. – 864 с.
2. *Куронь Я.* Поляки та Українці: важкий діалог. статті, виступи, інтерв'ю. – Київ : Дух і літера, 2012. – 264 с.
3. *Мальський М.* Теорія міжнародних відносин : підручник / М. Мальський, М. Мацях. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2007. – 461 с.
4. Теория международных отношений : хрестоматия / Сост., науч. ред. и коммент. П. А. Цыганкова. – Москва : Гардарики, 2002. – 400 с.
5. «Dziedziczak: «Wymiar polskiej dyplomacji historycznej będzie miał wymiar walki o prawdę»» [Źródło elektroniczne]. – Dostęp : <https://wpolityce.pl/polityka/309752-dziedziczak-wymiar-polskiej-dyplomacji-historycznej-bedzie-mial-wymiar-walki-o-prawde?strona=2>.
6. «Ekspertyza Biura Analiz Sejmowych ws. roszczeń od Niemiec za straty wyrządzone podczas drugiej wojny światowej» [Źródło elektroniczne]. – Dostęp : <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=CBB89BA533005828C1258198002C838E>.
7. Arkadiusz Mularczyk: Reparacje od Niemiec to pomysł Jarosława Kaczyńskiego, [Źródło elektroniczne]. – Dostęp : <http://wyborcza.pl/7,75398,22197846,arkadiusz-mularczyk-reparacje-to-pomysl-jaroslaw-kaczynskiego.html>.
8. Bronisław Komorowski i Claus von Stauffenberg – kontrowersyjna wizyta ustępującego Prezydenta RP [Źródło elektroniczne]. – Dostęp : <https://histmag.org/Bronislaw-Komorowski-i-Claus-von-Stauffenberg-kontrowersyjna-wizyta-ustepujacego-Prezydenta-RP-11419>.
9. Christoph von «Marschall, Das Geheimnis heißt Erinnerung» [Elektronische Ressource]. – Zugriffsmodus : <https://www.tagesspiegel.de/meinung/das-geheimnis-heisst-erinnerung-von-christoph-von-marschall/546138.html>.
10. *Cziomer E.* Polityka zagraniczna Niemiec. Kontynuacja i zmiana po zjednoczeniu ze szczególnym uwzględnieniem polityki europejskiej i transatlantyckiej. – Warszawa, 2005. – 342 s.
11. Deutsch-Polnische Beziehungen sonderbeauftragt als stoerenfriede [Elektronische Ressource]. – Zugriffsmodus : <http://www.faz.net/aktuell/politik/deutsch-polnische-beziehungen-sonderbeauftragte-als-stoerenfriede-1767547.html>.
12. *Dmitrów E.* Vergangenheitspolitik in Polen 1945–1989 // Deutsche–Polnische Beziehungen 1939–1945–1949 / Hg. W. Borodziej, K. Ziemer. – Osnabrück, 2000. – 348 S.
13. Donald Tusk wybrany na drugą kadencję przewodniczącego Rady [Źródło elektroniczne]. – Dostęp : <https://wiadomosci.wp.pl/donald-tusk-wybrany-na-druga-kadencje-przewodniczacego-rady-europejskiej-6099249605808769a>.
14. *Etienne F. Hagen Schulze,* Einleitung // Deutsche Erinnerungsorte / Hg.. Etienne François, Hagen Schulze, – München, 2001. – 727 S.
15. *Foulcaut M.* Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings. – Pantheon Books, 1980. – 288 p.
16. *Fraser R.* Blood of Spain: An Oral History of the Spanish Civil War. – London : Random House, 2012 – 628 p.
17. *Gniazdowski M.* Kwestie historyczne w polskiej polityce zagranicznej // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej / PISM. – Warszawa, 2006. – S. 234–257.
18. *Hahn H.H.* Polityka historyczna a stosunki binarodowe. Głos na rzecz stworzenia kodeksu zachowań polityce pamięci / H.H. Hahn, R. Traba // Polsko-niemieckie miejsca pamięci, t. IV: Refleksje metodologiczne. – Warszawa : Scholar, 2013. – S. 146–161.
19. *Henning Hans Hahn, Robert Traba,* O czym (nie) opowiadają polsko-niemieckie miejsca pamięci / H.H. Hahn, R. Traba t. 1: Wspólne / Oddzielne. – Warszawa : Scholar, 2014. – S. 21.
20. *Kaçka K.* Polityka historyczna: kreatorzy, narzędzia, mechanizmy działania – przykład Polski / K. Kaçka, J. Piechowiak-Lamparska, A. RatkeMajewska // Narracje pamięci między polityką a historią. – Toruń : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu M. Kopernika, 2015. – S. 55–80.
21. *Keohane Robert O.* After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy – New York : Princeton University Press, 1984. – 312 p.

22. *Keohane Robert O.* Power and Governance in a Partially Globalized World. – London and New York : Routledge, 2002. – 316 p.
23. *Kowal P.* Między Majdanem a Smoleńskiem. – Warszawa : Wydawnictwo Literackie, 2012. – 296 s.
24. *Krasner S. D.* Sovereignty Organized Hypocrisy. – New York : Princeton University Press, 2008. – 248 p.
25. *Krotz U.* Historical Construction, International Relations Theory, and Foreign Policy // History and Foreign Policy in France and Germany. – Munich-London : Springer, 2015 – P. 21–40.
26. *Lebow R.* The Tragic Vision of Politics: Ethics, Interests and Orders. – London : Cambridge University Press, 2009. – 424 p.
27. *Łoś-Nowak T.* Dyplomacja w ponowoczesności // Nowe oblicza dyplomacji / red. B. Surmacz. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 2013. – S. 44–67.
28. *Łoś-Nowak T.* Współczesne stosunki międzynarodowe. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. – 452 s.
29. *Mazur Z.* Obchody świąt I rocznic historycznych na Ziemiach Zachodnich i Północnych (1945–1948) // Wspólne dziedzictwo? Ze studiów nad stosunkiem do spuścizny kulturowej na Ziemiach Zachodnich i Północnych / red. Z. Mazur. – Poznań : Instytut Zachodni, 2000. – S. 111–164.
30. *Melissen J.* Public diplomacy // The Oxford handbook of modern diplomacy / red. Andrew F. Cooper. – London : Oxford, 2013. – 990 p.
31. *Morgenthau Hans Joachim and Kenneth W. Thompson.* Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace. – New York : Knopf, 1968. – 630 p.
32. *Nora Pierre, Nachwort.* Deutsche Erinnerungsorte / red. Etienne François, Hagen Schulze. – t. 3. – München, 2001. – 697 S.
33. *Ociepka B.* Miękką siłą i dyplomacją publiczną Polski / Beata Ociepka. – Warszawa, 2013. – 232 s.
34. *Orłowski H.* Niejedno ma imię... Stereotypy długiego trwania a miejsca pamięci / H. H. Hahn, R. Traba // Polsko-niemieckie miejsca pamięci, t. IV: Refleksje metodologiczne. – Warszawa : Scholar, 2013. – S. 101–112.
35. *Ostaszewski P.* Międzynarodowe stosunki polityczne: zarys wykładów. – Warszawa : 2014. – 920 s.
36. *Patecka-Frauenfelder Anna,* Stereotyp Drang nach Osten w prasie narodowej Na przykładzie tygodnika Myśl Polska / Nowa Myśl Polska (1989–2003). – Toruń : Adam Marszałek, 2010 – 351 s.
37. *Patrick Devine-Wright,* «A Theoretical Overview of Memory and Conflict», 15.
38. *Rotes Tuch für Warschau [Elektronische Ressource].* – Zugriffsmodus : https://www.focus.de/politik/deutschland/erika-steinbach-rotes-tuch-fuer-warschau_aid_375188.html.
39. *Rozental A. Buenrostro B.* Bilateral diplomacy // The Oxford handbook of modern diplomacy / red. Andrew F. Cooper. – Oxford, 2013. – P. 221–243.
40. *Smith Th.* History and International Relations (Routledge Advances in International Relations and Global Politics). – New York : Routledge, 2014. – 219 p.
41. *Surmacz B.* Ewolucja współczesnej dyplomacji. Aktorzy – struktury – funkcje. – Lublin, 2015. – 534 s.
42. *Traba R.* Historia wzajemnych oddziaływań – (niedoceniany) paradygmat w badaniu przeszłości. Wprowadzenie // Historia wzajemnych oddziaływań / red. Robert Traba ze współpracą Bartosz Dziewanowski-Stefańczyk. – Warszawa : Scholar, 2014. – S. 7–29.
43. *Waltz K. N.* Struktura teorii stosunków międzynarodowych / tłum. R. Włoch. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2010. – 248 p.
44. *Wendt A.* Społeczna Teoria Stosunków Międzynarodowych / tłum. Włodzimierz Derczyński. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2008. – 397 p.
45. *Wiedmar P.* Diplomatie: Ein Handbuch. – Zürich : NZZ Libro, 2014. – 496 S.
46. *Wolff-Powęska A.* Pamięć: Brzemień i uwolnienie. Niemcy wobec nazistowskiej przeszłości (1945–2010) – Poznań : Zysk i S-ka, 2011. – 583 s.
47. *Wóycicki Kazimierz.* Niemiecki rachunek sumienia. Niemcy wobec przeszłości 1933–45. – Wrocław, 2000. – 264 s.

48. *Wright P. D.* A Theoretical Overview of Memory and Conflict // *The Role of Memory in Ethnic Conflict* / ed. by Ed Cairns and Mícheál D. Roe. – New York : Palgrave Macmillan. – P. 3–17.

49. Wymiar polskiej dyplomacji historycznej [Źródło elektroniczne]. – Dostęp : <https://wpolityce.pl/polityka/309752-dziedziczak-wymiar-polskiej-dyplomacji-historycznej-bedzie-mial-wymiar-walki-o-prawde?strona=2>.

50. *Zernack K.* Tysiąc lat dziejów stosunków niemiecko-polskich jako obszar problemowy badań historycznych oraz postulat badawczy // *Niemcy–Polska: Z dziejów trudnego dialogu historiograficznego* / red. Henryk Olszewski. – Poznań : 2006. – S. 67–93.

51. Znamy wstępną wartość reparacji wojennych od Niemiec. Szokująca kwota [Źródło elektroniczne]. – Dostęp : <https://www.wprost.pl/kraj/10108200/znamy-wstepna-wartosc-reparacji-wojennych-od-niemiec-szokujaca-kwota.html>.

Стаття надійшла до редколегії 10.04.2019

Прийнята до друку 20.04.2019

THE POLICY OF HISTORICAL MEMORY IN THE THEORY OF INTERNATIONAL RELATIONS' AN EXAMPLE OF POLISH-GERMANY RELATIONS

Orest Boichuk

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
57, Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018, tel. 0342 75-235,
email: email: inst@pu.if.ua*

Despite almost the century-old history of the science of international relations, the category of «historical politics» is poorly research in theoretical level. The article describes the analysis and interpretation of the social construct «historical politics» in the theory of international relations. A scientific analysis of the main approaches of the international relation theory is made for the identity the role of social construct in the theory of international relations.

The idealism, realism, neo-idealism and neorealism are analysed. Such postpositivistic approaches like constructivism and postmodernism were not ignored.

In the article is described and explained understanding and using historical politics in the different approaches of theory of international relations. Most discovered linkage between foreign policy and historical politics the pospositivism approaches – constructivism. The historical politics in interstate relations during conflict or war have among society both sides two characteristic: victimization and primacy of sacrifice. Victimization is using the accounting of victims on the political level on bilateral relations. Frequently, the quantity of victims is higher than it really is. The primacy of sacrifices has understanding in the way that one side is a sacrifice and other side is as an aggressor.

The influence of historical politics to bilateral relations or to international relations proceed with public diplomacy. No difference, the states are in conflict or in peace.

Public diplomacy is enough new approach for realization of foreign policy which expend a rang of initiators in the sphere of foreign policy. By the way is it a society or its particular parts. The recipience of initiatives of public diplomacy are wider also, meanwhile the society but other state.

Key words: international relations theory; classical school; historical policy; modern school; postpositivism.